

Kaisa Martikainen

OIVA-klinikan valmentajan opas

Sisällys

OIVA-vuorovaikutusmalli	3
Mihin OIVA perustuu	
OIVA-klinikka	4
OIVA-klinikalla työskennellään yhdessä	
Noudata OIVAn ohjausperiaatteita	5
Aloita OIVA-klinikka suunnittelutapaamisilla	5
Valitse video-otos ohjaustapaamiseen	9
Toteuta ohjaustapaamiset	10
Päätä OIVA-klinikka lopetustapaamiseen	11
Muista nämä	12
Koulutusta	12
Lisätietoa	12
Osallistujille jaettavat materiaalit	13
Liite 1: OIVA-klinikan esite	
Liite 2: LOVIT-kortti	
Liite 3: Ohjeita videointiin	
Liite 4: Kuvauslupa	
Liite 5: Kokeilu arkeen	
Liite 6: Havainnointi	
Liite 7: OIVA-huoneentaulu	
Liite 8: Todistus	

OIVA-vuorovaikutusmalli

OIVA-vuorovaikutusmalli® on Kehitysvammaliiton Tikoteekissa kehitetty toimintamalli, jonka työmuotoja ovat OIVA-prosessi ja OIVA-klinikka. Näitä työmuotoja tukemaan Tikoteekki järjestää OIVA-ohjaajakoulutusta ja OIVA-klinikan valmentajakoulutusta.

OIVAn tavoitteena on vahvistaa puhevammaisen ihmisen mahdollisuuksia olla aloitteellinen ja aktiivinen vuorovaikutuskumppani yhteisöissään.

Mihin OIVA perustuu

Vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa on yksi ihmisen perustarpeista. Usein se sujuu asiaa sen kummemmin miettimättä.

Kun toisen osapuolen keinot ilmaista itseään ja mahdollisuudet ottaa osaa vuorovaikutukseen ovat vähäisemmät, vuorovaikutuksesta tulee tasa-arvoisempaa, kun lähi-ihminen mukauttaa omaa viestintätapaansa.

OIVAssa ajatellaan, että lähi-ihmisen taidot ja mukautumiskyky vaikuttavat ratkaisevasti vuorovaikutuksen onnistumiseen ja siihen, millaiset mahdollisuudet puhevammaisella ihmisellä on osallistua yhteiseen tilanteeseen. Onnistuneeseen vuorovaikutukseen tarvitaan tutkimusten mukaan sensitiivistä, responsiivista kumppania. Tikoteekissa on tiivistetty sensitiivisen kumppanin toimintatavat seuraaviin elementteihin:

Kumppani

- on **läsnä** ja keskittyy häneen
- **odottaa** ja antaa tilaa hänen kommunikointialoitteilleen
- **vastaa** hänen viestintäänsä
- **mukauttaa omaa ilmaisuaan** niin, että löytyy yhteinen kieli
- **tarkistaa**, onko hän mukana ja onko löydetty yhteisymmärrys

Näiden elementtien alkukirjaimista Tikoteekki on kiteyttänyt LOVIT®-muistisäännön, jota hyödynnetään OIVA-työskentelyssä. LOVIT-elementit pohjautuvat tutkimustietoon *kehityksellisestä, luonnollisen vuorovaikutuksen mallista*.

OIVA on lyhenne sanoista onnistutaan, innostutaan, videon avulla. OIVAssa työskentely perustuu vuorovaikutustilanteiden videointiin, videoiden voimavaralähtöiseen havainnoimiseen ja havaintojen pohjalta käytyyn keskusteluun yhdessä puhevammaisen ihmisen lähi-ihmisten kanssa. Ohjauskeskustelussa osallistujat tunnistavat omia vahvuuksiaan vuorovaikutuskumppaneina ja ideoivat yhdessä konkreettisia kokeiluja, joilla vuorovaikutusta voi vahvistaa arjessa puhevammaisen ihmisen kanssa.

OIVA on suomalainen sovellus VERP (Video Enhanced Reflective Practice) -mallista, jonka video-ohjauskäytännöt perustuvat tutkimusnäyttöön.

OIVA-klinikka

OIVA-klinikkaan osallistuu puhevammaisen ihminen ja hänen läheisensä – esimerkiksi vanhemmat, kuntouttajat ja työntekijöitä yhteisöstä, jossa hän on asiakkaana.

OIVA-klinikka sopii kaikille puhevammaisuuden kirjon ihmisille ja heidän lähi-ihmisilleen. Sitä voi hyödyntää niin olemuskielellä, kuin merkeillä (kommunikoinnin tukikeinot, sanat, puhe) viestivien ihmisten ja heidän läheistensä kanssa.

Klinikkajakson aikana voi havainnoida ja tulla tietoiseksi olemuskielellä viestivän ihmisen hienovaraisista aloitteista tai toisaalta esim. tarkastella, mitä tekemällä kuvakommunikoinnin tai viittomisen saa luontevaksi osaksi vuorovaikutusta. OIVA-klinikan voi myös kytkeä puheterapiajakson aikana osaksi kielihäiriöisen lapsen läheisten ohjausta.

OIVA-klinikkatyöskentely

- Lisää puhevammaisten ihmisten mahdollisuuksia olla tasavertainen ja aloitteellinen kumppani
- Ohjaa läheisiä ja ammattilaisia tulemaan tietoisiksi omasta osaamisestaan ja onnistuneista vuorovaikutustilanteistaan
- Vahvistaa puhevammaisten ihmisten, läheisten ja ammattilaisten vuorovaikutustaitoja
- Innostaa läheisiä ja ammattilaisia oppimaan lisää vuorovaikutuksesta
- Tuo uutta sisältöä ja iloa arkeen ja työhön.

OIVA-klinikalla työskennellään yhdessä

OIVA-klinikkajakso kestää 4-5 kuukautta ja siihen sisältyy kuusi ohjaustapaamista. OIVA-klinikkaa ohjaa Tikoteekin kouluttama OIVA-valmentaja. Klinikkajakso voi käynnistyä joko hänen tai puhevammaisen ihmisen läheisen aloitteesta. On tärkeää varmistaa, että puhevammaisen ihminen ja hänen yhteisönsä ovat valmiita siihen, että vuorovaikutusta videoidaan, ovat kiinnostuneita tutkimaan omaa vuorovaikutustapaansa videolta ja pystyvät sitoutumaan työskentelyyn.

OIVA-klinikka tarjoaa mahdollisuuden siihen, että puhevammaisen ihmisen lähi-ihmiset eri ympäristöistä osallistuvat yhteiseen työskentelyyn. Jos tämä ei ole mahdollista, OIVA-klinikkajakson voi toteuttaa myös yhden yhteisön tai perheen kanssa.

Kun klinikkajaksoon osallistuu ammattilaisia puhevammaisen ihmisen yhteisöstä, OIVA-valmentaja sopii jakson aloittamisesta ja toteutuksesta heidän esimiehensä kanssa ja varmistaa, että esimies mahdollistaa työntekijöidensä osallistumisen OIVA-klinikkaan.

OIVA-klinikan sisältö

- Kaksi suunnittelutapaamista noin viikon välein (2 x 1 tunti)
 1. Keskustellaan OIVAn voimavaroalähtöisistä ja kehitykselliseen, luonnollisen vuorovaikutuksen malliin perustuvista toimintatavoista
 2. Sovitaan klinikkajakson tavoite, aikataulus ja havainnoitavien videoiden kuvaamiskäytännöt
- Kolme vuorovaikutustilanteen videointia noin kuukauden välein (3 x 10 minuuttia)
- Kolme video-ohjaustapaamista noin kuukauden välein (3 x 1 tunti)
- Lopetustapaaminen (1 tunti)

Noudata OIVAn ohjausperiaatteita

OIVA-klinikan työskentelyssä OIVA-valmentaja ohjaa ryhmää arvostavasti ja kuunnellen. Yhteistyösuhde on tasa-arvoinen ja kaikki ryhmän jäsenet osallistuvat vuorovaikutuksen kehittämiseen. Ryhmässä syntyy aitoa keskustelua, johon kaikki osallistujat voivat liittyä omine kokemuksineen ja näkökulmineen ja jossa he voivat rauhassa kuunnella toisiaan. Tällinen vuorovaikutus tuottaa oppimista ja luovuutta edistävän kannustavan ilmapiirin.

Keskustelun virittämiseen OIVA-valmentaja käyttää videota. Videolta osallistujat näkevät konkreettisesti, mitä tekemällä vuorovaikutus videon tilanteessa onnistuu. Tämä auttaa heitä tulemaan aiempaa tietoisemmaksi omista voimavaroistaan ja osaamisestaan.

OIVAn ohjausperiaatteet

OIVA-valmentaja

- on ryhmälleen LOVIT ja hänen ohjaustapansa on sensitiivinen
- luo myönteistä ilmapiiriä olemalla aito, arvostava, avoin, utelias ja rento
- käyttää onnistuneita video-otoksia keskustelun virittämiseen
- kuuntelee ryhmää ja liittyy siihen, mitä ryhmän jäsenet puhuvat
- suuntaa huomiota osaamiseen ja onnistumisiin
- kannustaa ryhmää
 - keskustelemaan, pohtimaan ja ideoimaan esim. tekemällä avoimia kysymyksiä
 - löytämään ratkaisuja
 - näkemään puhevammaisen ihmisen taidot
 - tiedostamaan vuorovaikutuskumppanin vahvuudet

Aloita OIVA-klinikka suunnittelutapaamisilla

OIVA-klinikka aloitetaan kahdella suunnittelutapaamisella, jotka järjestetään esim. viikon välein. Ensimmäisessä tapaamisessa OIVA-valmentaja esittelee, mistä toimintatavassa on kyse. Osallistujat saavat ensimmäisen ja toisen suunnittelutapaamisen välillä aikaa pohtia, mitä OIVA-klinikka voisi tarkoittaa heidän arjessaan ja mikä heitä jäi ensimmäisen tapaamisen jälkeen mahdollisesti mietityttämään. Jälkimmäisessä suunnittelutapaamisessa OIVA-valmentaja ja lähi-ihmiset keskustelevat OIVAsta lisää, sopivat työskentelylleen tavoitteen ja suunnittelevat ensimmäisen vuorovaikutusvideon kuvaamista.

Ensimmäinen suunnittelutapaaminen

Ensimmäisen suunnittelutapaamisen sisällöt

- Esittäytyä
- Esittele OIVA-klinikan perusta
- Kerro, miten ja miksi OIVAssa hyödynnetään videota
- Sopikaa videointikäytännöt ja tapaamisten aikataulu

Esittäytyä

Suunnittelutapaamisen aluksi OIVA-valmentaja ja lähi-ihmiset päähenkilön eri ympäristöistä esittäytyvät toisilleen. Jokainen osallistuja kertoo myös, mitä ajattelee vuorovaikutuksesta päähenkilön kanssa ja mitä kokemusta hänellä itsellään on videoinnista ja videoitavana olemisesta.

Esittele OIVA-klinikan perusta

OIVA-klinikan valmentaja kertoo OIVA-klinikan perustasta. Oheismateriaalina tässä voi käyttää OIVA-klinikan esitettä (liite 1). OIVAssa työskentely perustuu kehitykselliseen, luonnollisen vuorovaikutuksen malliin. Työskentelyn aikana videoidaan tavallisia arjen tilanteita, joissa päähenkilö on vuorovaikutuksessa lähi-ihmistensä kanssa.

Videoitavaksi sopii parhaiten tilanne, jolla ei ole muuta tavoitetta kuin yhdessäolo ja yhteinen jutustelu niillä kommunikointitavoilla, jotka toimivat kyseisten ihmisten välillä parhaiten. Rento yhdessäolo ja rupattelu (small talk) on tärkeää meistä jokaiselle ja vahvistaa sosiaalisia suhteita. Tällaiset yhdessäolon hetket voivat jäädä puhevammaisella ihmisellä vähäisiksi, jos kumppaneiden huomio suuntautuu pääosin liikaa esimerkiksi kommunikoinnin tukikeinon harjoitteluun, jonkin tehtävän suorittamiseen tai vuorovaikutuksessa yritetään olla liian monimutkaisilla tavoilla. Videoitavaksi sopivia hetkiä ovat esimerkiksi yhteinen jutusteluhetki arkiaskareiden lomassa tai tilanne, jossa ollaan rennosti yhdessä, pötkötellään ja jutustellaan vaikkapa sohvalla vieretysten. OIVA-klinikan tapaamisissa vuorovaikutushetkissä kuvattuja videoita havainnoidaan ja niiden pohjalta keskustellaan. Videoilta etsitään ja löydetään vuorovaikutusta edistäviä tekijöitä ja toimivia asioita. Huomio suunnataan erityisesti siihen, millaisia vuorovaikutusaloitteita päähenkilö tekee ja miten kumppani vastaa näihin aloitteisiin.

OIVA tähtää siihen, että päähenkilön lähi-ihmiset tunnistavat omat vahvuutensa vuorovaikutuskumppaneina ja alkavat hyödyntää vahvuuksiaan yhä tietoisemmin arjen tilanteissa. Tarkoituksena on siis tuoda hyvät toimintatavat näkyviksi ja kaikkien käyttöön. OIVAn myötä myös päähenkilön ja lähi-ihmisten vuorovaikutussuhde vahvistuu.

Työskentelyssä hyödynnetään LOVIT-muistisääntöä. OIVA-valmentaja jakaa osallistujille LOVIT-kortin (liite 2) ja kertoo, että videoilta tullaan yhdessä tutkimaan LOVIT-elementtien avulla vuorovaikutuskumppanien osaamista ja taitoja. Nämä osaavan kumppanuuden elementit perustuvat sensitiiviseen vuorovaikutustapaan ja kehitykselliseen, luonnollisen vuorovaikutuksen malliin.

LOVIT – osaavan kumppanuuden elementit

- L** ole **läsnä** ja keskity häneen
O **odota** ja anna tilaa hänen kommunikointialoitteilleen
V **vastaa** hänen viestintäänsä
I **mukauta omaa ilmaisuasi** niin, että löytyy yhteinen kieli
T **tarkista**, onko hän mukana ja onko löydetty yhteisymmärrys

Kerro, miten ja miksi OIVAssa hyödynnetään videota

OIVA-valmentaja näyttää tämän jälkeen esimerkin vuorovaikutusvideosta. Tarkoituksena on, että osallistujat saavat käsityksen, minkälaisia havainnoitavat videot voivat olla, millaisia asioita videoilta on tarkoitus tutkia ja miten videoista keskustellaan voimavaralähtöisesti. Videona valmentaja voi käyttää esim. OIVA-klinikan valmentajakoulutuksen ennakkotehtävää varten kuvaamaansa videota tai muuta LOVIT-videota, jonka näyttämiseen hän on saanut luvan videolla esiintyviltä henkilöiltä.

Video katsotaan ensin yhdessä ja sen jälkeen siitä keskustellaan myönteisessä hengessä. OIVA-valmentaja voi virittää keskustelua esim. kysymällä

- *Mitä hyvää videon vuorovaikutustilanteessa on?*
- *Mitä kumppani teki, jotta vuorovaikutus päähenkilön kanssa onnistui?*
- *Mitä myönteistä sanoisin kumppanille, miten kehuisin häntä?*

Sopikaa videokäytännöt ja tapaamisten aikataulu

OIVA-valmentaja keskustelee ja suunnittelee osallistujien kanssa, missä ympäristöissä OIVAn tapaamisissa käytettävät videot kuvataan. Jokaisella klinikkatapaamisella havainnoidaan yhtä videota. Työskentelyn kannalta voi olla hyödyllistä, että videoita kuvataan eri ympäristöissä kuten kotona, päiväkodissa, koulussa, päivätoiminnassa jne. Valmentaja ja ryhmä keskustelevat yhdessä, millainen toimintatapa sopii heille parhaiten. Tapaamisessa sovitaan myös, videoiko esim. perhe tai työntekijätiimi itse vai tuleeko OIVA-valmentaja videoimaan.

On tärkeää, että video kuvataan niin, että vuorovaikutuksen molemmat osapuolet näkyvät kuvassa. Tilanne kannattaa kuvata riittävän läheltä, jotta ilmeet ja eleet näkyvät ja kuvattavien äänet kuuluvat. Sopiva videon kesto on 3 – 10 minuuttia. Valmentaja jakaa osallistujille Ohjeita videointiin -materiaalin (liite 3) ja muistuttaa, että ennen videointia kuvattavilta pyydetään Kuvauslupa (liite 4).

Suunnittelutapaamisessa valmentaja ja osallistujat sopivat myös päivämäärät OIVA-klinikan toiselle suunnittelutapaamiselle, video-ohjaustapaamisille ja lopetustapaamiselle. Lisäksi päätetään, missä tapaamiset pidetään, ketkä osallistuvat tapaamisiin ja kenelle ilmoitetaan tarvittaessa mahdollisista poissaoloista tai muista muutoksista. Lisäksi keskustellaan siitä, että OIVA-klinikan tapaamiset alkavat sovittuun aikaan ja kestävät tunnin.

Toinen suunnittelutapaaminen

Toisen suunnittelutapaamisen sisällöt

- Virittäytykää OIVA-klinikkaan
- Sopikaa OIVA-klinikkajaksollenne tavoite
- Kerratkaa videointikäytännöt

Virittäytykää OIVA-klinikkaan

Toisen suunnittelutapaamisen alussa OIVA-valmentaja pyytää osallistujia kertomaan, mitä he ajattelevat nyt ensimmäisessä suunnittelutapaamisessa keskustelluista asioista ja mistä silloin käsitellystä teemasta he haluavat mahdollisesti keskustella tai kysyä lisää. Valmentaja palauttaa mieliin myös OIVAn keskeisen työvälineen, osaavan kumppanuuden LOVIT-elementit, ja kysyy osallistujien ajatuksia elementeistä.

Sopikaa OIVA-klinikkajaksollenne tavoite

OIVA-valmentaja ja osallistajat siirtyvät keskustelemaan päähenkilön ja vuorovaikutuskumppaneiden vuorovaikutuksesta. Huomio keskustelussa suunnataan mahdollisimman paljon onnistumisiin ja voimavaroihin. OIVA-valmentaja kirjaa keskustelun pääkohtia esim. fläpille.

Osallistajat pohtivat

- *Mitkä asiat vuorovaikutuksessa onnistuvat?*
 - Päähenkilön vahvuudet
 - Kumppaneiden vahvuudet
- *Mihin tilanteisiin vuorovaikutuksessa kaivataan muutosta?*
 - Nimetään arjen tilanteita
 - Miltä tilanne näyttää, kun se sujuu?
- *Mitä taitoja päähenkilö ja kumppanit tarvitsevat lisää?*

OIVA-valmentaja ja osallistajat lähtevät keskustelun pohjalta muodostamaan tavoitetta OIVA-klinikkajaksolle. Tavoitekeskustelussa valmentaja pyytää osallistujia pohtimaan

- *Millainen vuorovaikutuskumppani kukin heistä haluaa olla klinikkajakson päätyttyä?*
- *Miltä tilanne näyttää, jos sitä katsoisi ulkopuolisen silmin videolta? Millä tavalla kumppani toimii vuorovaikutuksessa?*

OIVA-valmentaja kirjaa osallistujien ajatukset fläpille. Jos ajatuksia tulee runsaasti, valmentaja ja osallistajat valitsevat yhdessä esim. kolme olennaisinta asiaa, jotka valmentaja muotoilee tavoitelauseiksi.

Idea:

Jos kodin ja muun yhteisön yhteinen videoklinikkajakso on käytännössä hankala toteuttaa, valmentaja voi ehdottaa molemmille omaa video-ohjausjaksoa, joiden päätteeksi pidetään yhteinen lopetustapaaminen. Silloin sekä kotiväki että yhteisön työntekijät sopivat kumpikin oman tavoitteen OIVA-klinikalle ja heillä on omat video-ohjaustapaamisensa. Kaikki voivat kuitenkin halutessaan kokoontua yhteiseen lopetustapaamiseen, jossa ihaillaan videoita kummastakin yhteisöstä ja keskustellaan kokemuksista yhdessä.

Kerratkaa videointikäytännöt

OIVA-valmentaja ja osallistajat palauttavat mieliin ensimmäisellä suunnittelutapaamisella käymänsä keskustelun videointikäytännöistä. Sovitun mukaisesti joko lähi-ihmiset tai OIVA-ohjaaja/-valmentaja kuvaavat vuorovaikutusvideon niin, että uusi video on valmentajalla vähintään viikkoa ennen kutakin ohjaustapaamista.

OIVA-valmentaja kertoo ja tarkentaa, millainen vuorovaikutustilanne on tarkoitus kuvata:

- Tilanteen ainoa tavoite on mukava yhdessäolo
- Tilanteessa ollaan yhdessä ja vaikkapa jutustellaan, pötkötellään vierekkäin, leikitään tai pelataan niin, että päähenkilö päättää tilanteen etenemisestä
- OIVAssa ei kuvata tilannetta, joka perustuu siihen, että kumppani pyrkii muokkaamaan päähenkilön ulkoista käytöstä tai jossa hän on strukturoinut vuorovaikutushetken etenemisen etukäteen
- Jos HYP tai Voimauttava vuorovaikutus on tuttu toimintatapa, voidaan videoida myös HYP- tai Voimauttava vuorovaikutus -hetkiä ja kytkeä OIVA-klinikka HYP- / Voimauttava vuorovaikutus -toimintaan.

Valitse video-otos ohjaustapaamiseen

Video-otos

- kestää enintään kolme minuuttia
- liittyy tavoitteeseen
- on LOVIT
- on onnistunut ja tunnelmaltaan myönteinen
- sisältää jotakin sellaista, jota voisi tapahtua jatkossa lisää

OIVA-valmentaja valitsee ennen jokaista ohjaustapaamista saamaltaan/kuvaamaltaan videolta enintään kolme minuuttia kestävä otoksen. Valittu otos liittyy klinikajakson tavoitteeseen ja osaava kumppani on tilanteessa LOVIT. On tärkeää, että video-otos on onnistunut ja tunnelmaltaan myönteinen ja että videolla näkyy jotakin sellaista, jota voisi tapahtua jatkossa lisää.

Toteuta ohjaustapaamiset

Ohjaustapaamisten sisällöt

- Varmista tekniikka ennen tapaamisen alkua
- Kuuntele ryhmän ajatuksia ja viritä keskustelua videon avulla
- Sopikaa kokeilu arkeen
- Huomatkaa ja kirjatkaa uusia ja merkittäviä asioita

Tapaamisten tarkoitus on, että ryhmä kokoontuu havainnoimaan videota, etsii kuvasta klinikkajakson tavoitteen suuntaista vuorovaikutusta ja sopii jokaisella tapaamisella vuorovaikutusta vahvistavan kokeilun arkeen. Päähenkilö osallistuu työskentelyyn aina kuvatus vuorovaikutusvideon kautta. Hän voi myös olla mukana ohjaustapaamisissa omien voimavarojensa mukaan. Olennaista on, että osallistujat pystyvät keskittymään videon havainnointiin ja yhteiseen keskusteluun.

Kaikki ohjaustapaamisissa havainnoidut videot säilytetään koko klinikkajakson ajan, sillä niitä tarvitaan lopetustapaamisessa.

Varmista tekniikka ennen tapaamisen alkua

OIVA-valmentajan kannattaa mennä hyvissä ajoin ennen tapaamisen alkua kokoontumistilaan. Silloin hän ehtii virittää havainnoitavan videon valmiiksi koneelle ja tarkistaa, että videon kuva näkyy ja ääni kuuluu. Osallistujien tullessa paikalle päästään näin työskentelemään ilman viivytyksiä.

Kuuntele ryhmän ajatuksia ja viritä keskustelua videon avulla

Video-ohjaustapaamisen aluksi OIVA-valmentaja kysyy ja kuuntelee, mitä ryhmä haluaa tutkia tai kysyä havainnoitavasta videosta. Tämän keskustelun jälkeen siirrytään katsomaan OIVA-video yhdessä. On tärkeää, että OIVA-valmentaja antaa erityistä huomiota kuvassa oleville henkilöille.

OIVA-valmentaja virittää videon pohjalta käytävää keskustelua kysymällä:

- *Mikä oli tärkeää ja hyvää?*
- *Mitä puhevammainen ihminen osaa / harjoittelee?*
- *Miten LOVIT toteutuu kumppanin vuorovaikutustavassa (LOVIT-kortti)*
- *Mitä osallistujat oivalsivat?*
- *Mitä osallistujat kokeilevat / tekevät seuraavaksi?*

Sopikaa kokeilu arkeen

OIVA-valmentaja ja osallistujat hyödyntävät Kokeilu arkeen -lomakkeen (liite 5) kysymyksiä pohtiesaan, mitä he oivalsivat videosta ja siitä käymästään keskustelusta. Kokeilu arkeen -lomakkeelle kirjaetaan, minkälaisen vuorovaikutusta vahvistavan kokeilun he aloittavat arjessa. Lisäksi osallistujat sopivat mahdollisimman konkreettisesti missä tilanteissa kokeilua toteutetaan ja ketkä ovat toteuttajina. OIVA-valmentaja pyytää osallistujia myös pohtimaan, mitä merkitystä ja vaikutusta he arvelevat tällä kokeilulla olevan puhevammaiselle ihmiselle sekä keskustelemaan, miten sovittu kokeilu liittyy heidän OIVA-klinikkajaksolle sopimaansa tavoitteeseen.

Huomatkaa ja kirjatkaa uusia ja merkittäviä asioita

Ensimmäisessä ohjaustapaamisessa OIVA-valmentaja kannustaa osallistujia havainnoimaan ja kirjaamaan muistiin arjessa ilmeneviä pieniä, mutta tärkeitä vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin edistysaskelia. Valmentaja esittelee osallistujille Havainnointi-lomakkeen (liite 6). Seuraavilla ohjaustapaamisilla keskustellaan siitä, mitä uutta ja erilaista osallistujat ovat huomanneet päähenkilön vuorovaikutuksessa.

Päätä OIVA-klinikka lopetustapaamiseen

Lopetustapaamisen sisällöt

- Keskustelkaa työskentelystä ja tavoitteesta.
- Katsokaa kolme ohjaustapaamisissa havainnoitua video-otosta ja keskustelkaa oivalluksista.

Lopetustapaamisen tarkoituksena on keskustella yhdessä ajatuksista ja kokemuksista, joita OIVA-klinikajakso on herättänyt. Tapaamisen lopuksi pohditaan myös, miten oivalletut asiat jäävät elämään arkeen ja miten niitä on tarkoitus jalostaa eteenpäinkin.

Keskustelkaa työskentelystä ja tavoitteesta

OIVA-valmentaja pyytää osallistujia pohtimaan ja keskustelemaan työskentelystä sekä siitä, miten OIVA-klinikka on edennyt suhteessa sille asetettuun tavoitteeseen. Valmentaja syventää keskustelua pyytämällä osallistujia pohtimaan, mitä merkitystä yhteisellä työskentelyllä on ollut päähenkilölle ja hänen vuorovaikutusmahdollisuuksilleen.

OIVA-valmentaja voi virittää keskustelua seuraavilla kysymyksillä:

- *Mikä on päällimmäinen ajatus / tunne työskentelystä?*

Otetaan tavoitepaperi esiin:

- *Mitä sovitulle tavoitteelle kuuluu? Millaisia vuorovaikutuskumppaneita osallistujat kokevat olevansa nyt?*
- *Mitä merkitystä edellisellä on ollut päähenkilölle?*

Otetaan OIVA-klinikan havainnointilomakkeet esiin:

- *Mitä uutta ja erilaista osallistujat ovat huomanneet päähenkilön vuorovaikutuksessa?*

Katsokaa kolme ohjaustapaamisissa havainnoitua video-otosta ja keskustelkaa oivalluksista

OIVA-valmentaja ja ryhmä palaavat työskentelyn eri vaiheisiin ja tunnelmiin katsomalla peräkkäin kolme ohjaustapaamisissa havainnoitua videota. OIVA-valmentaja virittää keskustelua sen jälkeen kysymällä:

- *Mitä ajatuksia tai tunteita videoiden katsominen herättää?*
- *Mistä ollaan ylpeitä? Mitkä asiat vuorovaikutuksessa onnistuvat? Mikä toimii hyvin?*
- *Mitkä ovat kumppanin ja päähenkilön vuorovaikutuksen vahvuuksia?*
- *Mitä on oivallettu klinikajakson aikana?*

Jotta ajatukset saadaan muistiin ja talteen, OIVA-valmentaja kokoaa oivallukset fläpille ja koostaa niistä osallistujille OIVA-huoneentaulun (liite 7). Lopuksi keskustellaan yhdessä, miten vuorovaikutuksen suhteen jatketaan tästä eteenpäin.

Lopuksi sovitaan, mitä OIVA-klinikkaa varten kuvatuille videoille tapahtuu (poistetaanko, säilytetäänkö).

Jaa todistukset OIVA-klinikan osallistujille mikäli ryhmä toivoo todistuksia (liite 8)

Muista nämä

- Valmentajalla ei tarvitse olla valmiita vastauksia.
- Tärkeää on, että ryhmä pohtii yhdessä ja kaikki saavat äänensä kuuluville.
- OIVAn työvälineet ja video ovat aina tukenasi keskustelussa.

Koulutusta

Moni vuorovaikutuksen ammattilainen osaa jo peruskoulutuksensa ja työkokemuksensa pohjalta hyödyntää videoita asiakastyössään. Videoiden käyttäminen ohjauksessa edellyttää ohjaajalta kuitenkin erityistä herkkyyttä ja ammattitaitoa. Video on voimakas väline, joka vahvistaa oikein käytettynä ihmisten luottamusta itseensä ja omiin vahvuksiinsa.

OIVA-klinikan valmentajat ovat osallistuneet Tikoteekin järjestämään OIVA-ohjaajakoulutukseen tai OIVA-klinikan valmentajakoulutukseen. Omia video-ohjaajan taitojaan voi syventää myös MLL:n järjestämässä VIG (Video Interaction Guidance) -koulutuksissa. Voimavaralähtöisiä ohjaustaitoja puolestaan voi opiskella lisää kouluttautumalla esim. ratkaisukeskeiseksi valmentajaksi tai työnohjaajaksi.

Lisätietoa

<https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/toimintamallit/oiva/>

<https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/koulutus/oiva-koulutus/>

https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/wp-content/uploads/sites/2/2018/07/Jokainen-hetki-on-mahdollisuus_tutkimusrap.pdf

<https://www.vigorkney.co.uk/video-enhanced-reflective-practice/evidence-base/>

Osallistujille jaettavat materiaalit

Ensimmäisessä suunnittelutapaamisessa jaetaan:

- OIVA-klinikan esite
- LOVIT-kortti
- Ohjeita videointiin

Toisessa suunnittelutapaamisessa jaetaan

- Kuvauslupa

Jokaisessa video-ohjaustapaamisessa jaetaan

- Kokeilu arkeen

Ensimmäisessä video-ohjaustapaamisessa jaetaan

- Havainnointi

Lopetustapaamisessa valmentaja täyttää ja jakaa

- OIVA-huoneentaulu

Lopetustapaamisessa jaetaan

- Todistus

OIVA-KLINIKKA

OIVA-klinikka perustuu vuorovaikutustilanteiden videointiin ja videoiden havainnoimiseen yhdessä omaisten ja työntekijöiden kanssa.

- Ohjaaja hyödyntää OIVA-vuorovaikutusmallin® periaatteita ja työvälineitä.
- Ohjauksessa etsitään yhdessä vuorovaikutusta edistäviä tekijöitä sekä tunnistetaan ja hyödynnetään osallistujien vahvuuksia.

OIVA-klinikalla puhevammaisen lapsen, nuoren tai aikuisen lähi-ihmiset kokoontuvat yhteen havainnoimaan ja keskustelemaan vuorovaikutuksesta ja sopimaan yhteisiä tekoja, joilla vuorovaikutusta vahvistetaan eri ympäristöissä. OIVA-klinikkaa ohjaa Tikoteekin kouluttama OIVA-ohjaaja.

OIVA-klinikan tausta-ajatuksena on, että onnistuneessa vuorovaikutuksessa on tärkeää

- L** olla tilanteessa aidosti ja vastavuoroisesti läsnä.
- O** odottaa ja antaa tilaa toistensa aloitteille.
- V** vastata toiselle.
- I** mukauttaa ilmaisua tilanteen ja kumppanin tarpeiden mukaan.
- T** tarkistaa yhteisymmärrys.

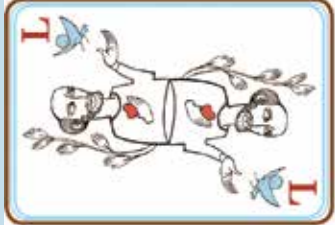
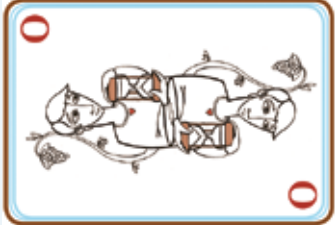

OIVA-klinikalla hyvät vuorovaikutustavat tuodaan näkyviksi, yhteiseen tietoisuuteen ja käyttöön.

SISÄLTÖ

- Kaksi suunnittelutapaamista noin viikon välein (2x1 tunti)
 - ▶ Keskustellaan OIVAn voimavaralähtöisistä toimintatavoista.
 - ▶ Sovitaan klinikajakson tavoite, aikataulutus ja havainnoitavien videoiden kuvaamiskäytännöt.
- Kolme vuorovaikutustilanteen videointia noin kuukauden välein (3x10 minuuttia)
- Kolme video-ohjaustapaamista noin kuukauden välein (3x1 tunti)
- Lopetustapaaminen (1 tunti)
 - ▶ Keskustellaan, miten sovittu tavoite on toteutunut.

Tikoteekin OIVA-vuorovaikutusmallissa osaavan kumppanuuden elementeistä on kiteytetty LOVIT-muistisääntö. Onnistuneessa vuorovaikutuksessa on tärkeää:

 <p>Läsnäolo</p> <p><i>Olen tässä, olen kiinnostunut sinusta ja haen konfliktia sinuun.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rauhoitan mieleni. • Keskityn sinuun ja yhteiseen vuorovaikutukseen. • Näytän kiinnostuneelta. 	 <p>Odottaminen</p> <p><i>Odotan sinun aloitettasi ja houkuttelen sinua mukaan.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Annan tilaa sinun viesteillesi. • Kuuntelen sinua. • Rohkaisen myös sinua osallistumaan. 	 <p>Vastaaminen</p> <p><i>Huomaan sinun viestisi ja reagoin siihen.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Annan palautetta. • Vastaan sinun viestisi. • Kerron, mitä itse ajattelen. 	 <p>Ilmaisan mukauttaminen</p> <p><i>Viestin samanlaisilla tavoilla kuin sinä. Muotoilen ilmaisuni niin, että sinä ymmärrät.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Peilaan sinun tunnetilaasi ja rytmiasi. • Käytän yhteistä kieltä kanssasi. • Huomioin viestissäni sinun kokemusmaailmasi ja kykyi ymmärtää. 	 <p>Tarkistaminen</p> <p><i>Havainnoin oletko mukana ja ymmärrämmekö toisiamme.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarkistan, haluatko jatkaa vai lopettaa. • Seuraan, ymmärsitkö viestini siten kuin tarkoitin. • Kerron, miten itse ymmärsin viestisi ja tarkkailen oletko tyytyväinen tulkinnaani.
--	--	--	--	--

PIIRROKSET: JANI IKONEN

Ohjeita videointiin

OIVA-klinikan tavoite:

1. VIDEOINNIN SUUNNITTELU

- valitkaa yhteisesti, **mitä vuorovaikutustilannetta** haluatte tutkia seuraavassa OIVA-klinikan tapaamisessa
- sopiva videoitava tilanne on sellainen,
 - joka liittyy yhteisönne tavoitteeseen
 - jossa OIVAn periaatteet toteutuvat
 - ollaan yhdessä ilman suorittamista
 - heittäytyään tilanteeseen ja katsotaan, mitä siitä seuraa
 - päähenkilö saa johtaa tilannetta
 - vuorovaikutuskumppani on LOVIT
- tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, jossa
 - päähenkilön ja kumppanin vuorovaikutus toimii erityisen hyvin
 - tapahtuu jotain sellaista, jonka tutkiminen videolta olisi hyödyllistä
- huolehtikaa siitä, että jokainen videolla esiintyvä henkilö on antanut **luvan videointiin**
- OIVA-videoissa ei tavoitella ”täydellisiä hetkiä” tai ”tehdä etukäteen käsikirjoitusta tai struktuuria”

2. VIDEOINTI

Ennen kuvausta

- tarkistakaa, että akussa on virtaa ja muistikortilla tilaa
- päättäkää **kuka kuvaa** tilanteen ja kertokaa hänelle, mitä hänen pitäisi saada taltioitua
- jos ette saa kuvaajaa tai epäilette, että hänen läsnäolonsa häiritsee vuorovaikutusta, asettakaa kamera niin, että kumpikin kuvattava henkilö näkyy videolla

OIVA

klinikka

Kuvauksen aikana

- oleellista on, että videolla **näkyvät selvästi sekä päähenkilö että hänen vuorovaikutuskumppaninsa**
- kuvatkaa riittävän läheltä, jotta molempien osapuolten olemuskieli (mm. kasvojen ilmeet, eleet, ääntely) tulevat mukaan kuvaan ja heidän äänensä kuuluu
- varmistakaa, että kuvaustilanteessa on riittävän valoisaa
- älkää kuvatko vastavaloon (esim. kohti ikkunaa)
 - sulkekaa sälekaihtimet / verhot ja laittakaa kaikki valot päälle
- minimoikaa ylimääräiset, vuorovaikutushetkeen liittymättömät taustääänet (radio, TV...)
- käsitelkää kameraa rauhallisesti, pienin liikkein
- välttäkää zoomin käyttöä älkääkä painako pausea kesken kuvattavan vuorovaikutustilanteen

3. VIDEON TOIMITTAMINEN OIVA-VALMENTAJALLE

- huolehtikaa, että video on OIVA-valmentajalla vähintään viikkoa ennen OIVA-klinikan ohjaustapaamista.

Mukavia vuorovaikutus- ja kuvaushetkiä!

OIVA-KLINIKAN KUVAUSLUPA

_____ (videolla esiintyvän henkilön nimi) osallistuu OIVA-klinikkajaksoon

_____ välisenä aikana.

Klinikkaa ohjaa _____.

Minua / edustamaani henkilöä saa videoida OIVA-klinikkajakson aikana. Annan luvan videoiden havainnoimiseen OIVA-klinikan tapaamisissa.

Videoita ei käytetä muuhun tarkoitukseen ilman erillistä sopimusta. OIVA-valmentaja / -ohjaaja sopii osallistujien kanssa videoiden poistamisesta tiedostoistaan / arkistoisesta.

Tätä sopimusta on tehty kaksi kappaletta, toinen sopimuksista luvan antajalle ja toinen OIVA-ohjaajalle /-valmentajalle.

_____ paikka ja aika

_____ luvan antajan tai hänen edustajansa allekirjoitus

_____ nimenselvitys ja puhelinnumero

KOKEILU ARKEEN

Päivämäärä

Nimi

KUVASTA KÄYMÄMME KESKUSTELUN YHTEENVETO

OIVA-klinikkajakson tavoite:

Oivallukset kuvasta:

KOKEILEMME ARJESSA

Missä tilanteessa?

Mitä kokeilemme?

Kuka/ketkä vastaavat, että tämä toteutuu?

Mitä merkitystä tällä kokeilulla on hänelle?

Miten tämä kokeilu liittyy tavoitteeseemme?

HAVAINNOINTI

nimi: _____ kuu 20____

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

8/2019

- Jokainen meistä kehittyy ja oppii uusia asioita. Uusia opittuja taitoja voi olla vaikeaa muistaa tai huomata arjessa, jos niitä ei kirjoita muistiin.
- Havainnointi-lomake on muistilappu, johon voi kirjata päivittäin vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin pienet, mutta tärkeät edistysaskeleet.
- Kirjaa lomakkeelle kyseisen päivän kohdalle, mitä **uutta ja erilaista** huomasit päähenkilön tekevän vuorovaikutuksessa. Kirjoita havaintosi lomakkeen tyhjään tilaan ja vedä tekstistäsi nuoli kyseisen päivän kohdalle. Voit kirjata, mitä **päähenkilö teki tai viesti itse aloitteellisesti** sekä miten hän **vastasi** muille.
- Kirjaa esimerkiksi seuraavanlaisia asioita:
 - viihtyi lähellä 2 minuuttia
 - katsoi tarkasti, kun...
 - jaksoi keskittyä hetken, kun...
 - osallistui yhteiseen toimintaan, kun...
 - vuorotteli 3 kertaa, kun...
 - katsoi silmiin 2 sekuntia, kun...
 - vastasi ilmeeseen...
 - haki kontaktia koskettamalla...
 - kertoi ilmeellä / asennolla / eleellä / kuvalla / viittomalla / äänellä / tavulla / sanalla, että....
 - rauhoittui / innostui, kun...
 - ilmaisi iloa / pitkästymistä / surua, kun...

OIVA

T O D I S T U S

Osallistujan nimi

_____(organisaation nimi)

on osallistunut OIVA-klinikan mukaiseen työskentelyyn _____kuun

20____ ja _____kuun 20____ välisenä aikana.

Työskentelyä on ohjannut Kehitysvammaliiton Tikoteekin kouluttama OIVA-valmentaja

sta.

OIVA-valmentajan nimi

OIVA-valmentajan työnantajaorganisaatio

OIVA-klinikassa työskentelyn **tavoitteena** on:

- **L**isätä puhevammaisen ihmisen mahdollisuuksia olla tasavertainen ja aloitteellinen kumppani
- **O**hjata läheisiä ja ammattilaisia tulemaan tietoisiksi omasta osaamisestaan ja onnistuneista vuorovaikutustilanteistaan
- **V**ahvistaa puhevammaisten ihmisten, läheisten ja ammattilaisten vuorovaikutustaitoja
- **I**nnostaa läheisiä ja ammattilaisia oppimaan lisää vuorovaikutuksesta
- **T**uoda uutta sisältöä ja iloa arkeen ja työhön.

OIVA-klinikassa työskentelyn **sisällöt** ovat:

- OIVA-klinikan suunnittelutapaamiset, joissa tutustutaan toimintatapaan ja sovitaan yhteinen tavoite klinikkajaksolle
- Kolme vuorovaikutustilanteen videointia
- Kolme video-ohjaustapaamista
- Sovittujen konkreettisten tekojen toteuttamista arjen vuorovaikutustilanteissa
- Lopetustapaaminen, jossa keskustellaan sovittujen tavoitteiden toteutumisesta.

Paikka ja päivämäärä

OIVA-valmentajan allekirjoitus

Omat muistiinpanot

Omat muistiinpanot